24. ויקרא. הסבר החת״ם סופר לפסוק יַקְרִיב אֹתוֹ, לִרְצֹנוֹ לִפְנֵי ה׳.

בתחילת פרשת ויקרא, אנו קוראים את הפסוק: אִם עֹלָה קָרְבָּנוֹ מִן הַבָּקָר זָכָר תָּמִים יַקְרִיבֶנּוּ אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד יַקְרִיב אֹתוֹ, לִרְצֹנוֹ לִפְנֵי ה׳. חז״ל, במסכת ערכין (כא/א), מעלים שאלה פרשנית על הפסוק: כיצד ניתן ליישב את הסתירה לכאורה בין שני חלקי הפסוק? החלק הראשון, יַקְרִיב אֹתוֹ, הוא ציווי מוחלט, בעוד החלק השני, לִרְצֹנוֹ, מרמז על בחירה חופשית של המקריב.

חז״ל משיבים על כך: ׳כופים אותו עד שיאמר ׳רוצה אני׳. אולם, תשובה זו מעוררת שאלה נוספת: האם ניתן להגדיר את אמירת ׳רוצה אני׳ כבחירה חופשית כאשר היא נאמרת תחת לחץ וכפייה? הרמב״ם, בהלכות גירושין (ב, כ), מציע פתרון משלו לסוגיה זו.

החת״ם סופר (רבי משה סופר, 1762-1839) מציע הסבר שונה, המתמקד בחלוקת הפסוק לשני חלקים בעלי משמעות נפרדת. החלק הראשון, יַקְרִיבֶנּוּ אֶל פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד, מתאר את השלב הראשוני בחינוך האדם, שבו יש להוביל אותו אל סביבה תורנית, גם אם הדבר נעשה בכפייה, בדומה לאופן שבו מחנכים ילדים צעירים. החלק השני, לִרְצֹנוֹ לִפְנֵי ה׳, מתאר את השלב השני, שבו האדם, לאחר שנחשף לאווירה של קדושה וטהרה, פועל מתוך בחירה חופשית.

החת״ם סופר רואה בכך מודל לחינוך יהודי: בשלב הראשון, יש להקנות ידע תורני, גם אם הדבר נעשה באופן מחייב. בשלב השני, הידע מעורר אהבה ויראת שמיים, המובילות לקיום מצוות מתוך רצון חופשי. מודל זה מיוצג על ידי סדר הפעולות: לשמור, לעשות ולקיים.